PHÁO ĐÀI SINH THÁI DƯỚI CHÂN ĐỈNH BÀ MỤ

(Khi Minh triết Phụng dưỡng Thiên nhiên hóa giải khủng hoảng toàn cầu)

Trần thị Lành. 18.10.2026

Lời tựa

Vượt qua tư duy kỹ trị khô cứng nơi giảng đường, lời giải cho cuộc khủng hoảng khí hậu toàn cầu đã vang vọng từ ngàn năm trong tri thức bản địa dưới chân đỉnh Bà Mụ linh thiêng. Nơi đây mở ra cuộc đối đầu giữa hai thế giới quan: một bên là sự bóc lột vị kỷ gây đứt gãy tự nhiên, và một bên là vòng luân hồi nhân quả của lòng tri ân sâu sắc giúp hồi sinh sự sống. Đây chính là hồi chuông tâm thức dẫn lối mạng lưới người bản địa trẻ (YIELDS-AGREE[1]) thức tỉnh, cùng nhau xây dựng các trung tâm sinh thái bền vững nơi biên giới, hải đảo xa xôi, bảo vệ vững chắc chủ quyền xanh trước mọi biến động thời đại. (ttlanh@speri.org / www.co2justice.org)

I. Bối cảnh

Tại vùng đất Hương Sơn cũ (nay là xã Sơn Kim 1 và Sơn Kim 2, tỉnh Hà Tĩnh), lưu vực đầu nguồn sông Ngàn Phố đã chứng minh mô hình hàn gắn bằng thực tiễn ba thập kỷ. Trong khi các học giả toàn cầu như *Kohei Saito*[2] đang nỗ lực tìm kiếm phương thuốc giải quyết vết rạn nứt chuyển hóa *(Social Metabolism)* giữa xã hội và tự nhiên do chủ nghĩa tư bản để lại, thì câu trả lời sống động đã được viết bằng xương thịt tại đây.

Pháo đài Sinh thái HEPA[3] quy tụ các chuyên gia truyền thống cùng lực lượng thanh niên đa quốc gia thuộc lưu vực Mê Kông và các châu lục khác như Mỹ Latinh, Thái Bình Dương, Đông Á, Nam Á. Họ cùng chia sẻ chuẩn mực đạo đức hành vi ứng xử với thiên nhiên từ năm 2002, kết nối các thế hệ bản địa xuyên biên giới và lục địa. Tại không gian này, Nhà nhân chủng học sinh thái Trần Thị Lành đã đúc kết thực tiễn để hiện thực hóa cuộc đại cách

[1] Nhà nhân chủng học kiêm kinh tế học với tác phẩm nóng đương thời Slow Down: The Degrowth Manifesto.
[2] Học giả trẻ với tác phẩm nổi tiếng đương thời
[3] Human Ecology Practical Area: Trường Đào tạo Nhà nông Sinh thái Trẻ.

mạng triết học: đập tan tư duy tiền tệ hóa tự nhiên của Adam Smith để thay thế bằng Học thuyết Phụng dưỡng Thiên nhiên.

HEPA là không gian đại chuyển giao minh triết giữa các bậc thầy truyền thống – già làng, bà mế, nghệ nhân nương tựa vào tuyệt tác tạo hóa – tới thế hệ trẻ YIELDS-AGREE. Tiêu biểu là anh *Giàng A Sử*[4], người đã thức tỉnh lòng tự tôn tộc người để gánh vác sứ mệnh tự quản, bảo vệ nguyên vẹn những cánh rừng cổ ngàn năm (Rừng Nào Sòng) theo luật tục tại bản Cán Chư Sử, xã Si Ma Cai mới, tỉnh Lào Cai.

Quá trình này biến các phong tục lâu đời in đậm trong ký ức thành tấm khiên pháp lý vững chắc nhờ triết lý Sinh thái Nhân văn Sinh học (BHE). Bánh xe nhân quả của giáo học pháp tương tác "Dạy bằng cách Học – Học bằng cách thực hành" là đường dẫn nội lực giàu từ bi và trí tuệ, giúp người học thấy rõ tính biện chứng lịch sử từ xã hội nguyên thủy đến xã hội chủ nghĩa được chứng kiến trực quan trong giao diện HEPA.

Tại đây, thanh niên được chứng kiến hành trình một khu rừng truyền thống ngàn đời, thông qua tiếp cận tri thức bản địa, tuần tự được sự vào cuộc của luật pháp, nghị định và chính quyền để mã hóa, sang tên Sổ đỏ do Làng đứng tên. Họ tự tin thực hành quyền thiêng liêng được Điều 53 Hiến pháp 2013 bảo lãnh, Luật Lâm nghiệp bảo vệ, đến quyền bình đẳng giới của người phụ nữ bản địa tại Điều 48. Giải mã cấu trúc đồng quản trị độc đáo này, một pháo đài xã hội chủ nghĩa cấp cơ sở đích thực đã chứng minh: Cứu rỗi hành tinh không bằng giải pháp kỹ trị, mà bằng việc đưa con người trở lại làm đứa con hiếu thảo của Mẹ Thiên Nhiên bằng chính minh triết, hiểu biết, hương ước và lệ làng trong thiên đường sinh thái của họ.

II. Minh triết Phụng dưỡng Thiên nhiên[5] và Bàn tay Vô hình[6]

Triết lý "*Phụng dưỡng Thiên nhiên*" đập tan ảo tưởng biến môi trường thành hàng hóa. Tư duy tư lợi của Adam Smith với lý thuyết "bàn tay vô hình" coi vũ trụ là nguồn nguyên liệu thô để tối đa hóa tài sản và tiền tệ hóa của cải, khiến các lưu vực đầu nguồn sông Ngàn Phố từng bị tàn phá nặng nề trước đây. Ngược lại, người bản địa xem rừng là một cơ thể sống toàn vẹn. Vận dụng lý thuyết Sinh thái Nhân văn Sinh học (BHE[7]) kết hợp quy luật Nhân quả của Phật giáo, bà Trần Thị Lành chứng minh: sự bóc lột của chủ nghĩa tư bản gieo nhân

[4] Một cựu học sinh K1A tại Pháo đài Sinh thái HEPA dưới Chân Đỉnh Bà mụ từ 2008-2013, trở về Bản Cán Chư Sử.
[5] Từ hệ thống chuẩn mực hành vi, tới phong tục và Niềm tin của người Bản địa
[6] Hiện hình của kẻ ngạo mạn xem Mẹ thiên nhiên là nguồn khai thác đong đầy tham sân si của Chủ nghĩa Tiền tệ và Tự do cá nhân.
[7] Biological Human Ecology Theory

ích kỷ sẽ gặt quả khủng hoảng; trong khi sự phụng dưỡng gieo nhân tri ân, lao động hòa hợp sẽ gặt quả hồi sinh. Khi sống hòa hợp, kính trọng hệ sinh thái (đất, nước, rừng), con người đạt được trạng thái an lạc nội tâm viên mãn.

III. Giáo học pháp "Trao truyền Hơi thở[8]"

Tại trung tâm HEPA, phương pháp kết nối mạng lưới mang tính cách mạng đã quy tụ các bậc thầy truyền thống từ khắp các châu lục để truyền trao linh hồn của rừng cho thế hệ trẻ. Giáo pháp tương tác giúp khơi dậy lòng tự hào tộc người sâu sắc. Thanh niên tự tin làm chủ vận mệnh nhờ những bài học thực tế trực tiếp giữa đại ngàn cùng già làng, bà mế thuốc Nam và các nghệ nhân của Vũ trụ.

IV. Tiếng vọng tâm linh từ Đỉnh Bà Mụ tới Rừng Cổ Lao Cai

Đỉnh Bà Mụ cao 1.357m thuộc dãy Giăng Màn, hướng về phía Đông và tựa lưng vào dòng Mê Kông thuộc địa phận tỉnh Borikhamxay, Lào. Giữa làn sương đông mờ ảo, nguồn năng lượng thiêng liêng vẫn không ngừng luân chuyển tại HEPA và những khu rừng cổ tâm linh Nào Sòng.

Dưới tán cổ thụ trăm năm với bộ rễ khổng lồ bám sâu vào đất mẹ như huyết mạch lộ thiên, một không gian giáo dục đặc biệt của mạng lưới YIELDS-AGREE đang mở ra. Không bảng đen, máy chiếu, giảng đường chính là thảm lá mục và tiếng suối Ngàn Phố róc rách. Tại tâm điểm vòng tròn, vị già làng tóc trắng, da hằn vết thời gian như vỏ cây cổ thụ đang ngồi xếp bằng, truyền dạy minh triết cho thế hệ trẻ[9] gồm Giàng A Sử, Lý Seo Vư, Lèng Văn Sường, Lý Seo Vư, Lèng Văn Sường, Hà Văn Việt, Vi Văn Thành, A Chắt, Hoàng Văn Đước, Y Quế…. Già không giảng về chỉ số kinh tế hay khối lượng lâm sản, mà mượn chiếc lá rụng cùng ngọn cây thiêng để răn dạy: rừng là một cơ thể sống tuần hoàn, chặt một cành cây vô cớ là cắt vào da thịt tổ tiên, làm tổn thương Mẹ Thiên Nhiên.

Kế bên, bà mế thuốc Nam Triệu Thị Khang[10] nhẹ nhàng mở gùi tre, truyền tay những nhành lá thuốc, khẳng định rừng là bệnh viện không tường, là chợ không đồng, nhưng chỉ ban tặng dưỡng chất cho đứa con hiếu thảo biết tri ân, chứ không dung túng kẻ mang lòng tham

[8] Minh triết sống của cộng đồng Người Bản địa trên toàn hành tinh "Phụng dưỡng Thiên nhiên" thay vì bóc lột

[9] Lực lượng Cầm Cờ tại các bản làng được bản làng lựa chọn tham gia đội ngũ YIELDS-AGREE để tiếp thêm tính tự tin, lòng tự trọng và tự tôn Dân tộc sau mỗi khoá rèn luyện tại HEPA trở về bản làng tiếp tục sứ mệnh phụng dưỡng thiên nhiên mà Tiên tổ, Ông Bà truyền trao tại HEPA.

[10] Người Dao ở Núi Ba vì, người kế thừa Tri thức Người Dao và đã đồng hành với Bà Trần thị Lành suốt hành trình trở về với Pháo đài Sinh thái HEPA

đến bóc lột. Sự trao truyền này đi thẳng vào tâm thức người trẻ thông qua thực hành, khơi dậy lòng tự tôn dân tộc sâu sắc, biến đại ngàn thành bảo tàng sống, không gian tình tứ và văn hóa thiêng liêng của bộ tộc vang vọng tình nghĩa tri ân.

V. Tấm khiên Chính pháp và 10 Định chuẩn[11]

Trái ngọt từ HEPA đã đơm hoa kết trái tại gần 300 buôn làng[12] thực hành sứ mệnh phụng dưỡng dưới hệ thống 10 định chuẩn của Chủ quyền sinh kế do bà Lành khởi xướng. Hệ thống này kết hợp chặt chẽ 5 đặc tính hệ sinh thái (Đa dạng, Đặc thù, Tương tác, Thích nghi, Bền vững) với 5 tiền tố nhân văn (Tính chính pháp, Niềm tin Mẹ Đất, Tri thức tộc người, Tập đoàn Giống bản địa, Đồng đoàn kết tự nguyện quản trị xuyên thế hệ trên một lưu vực).

Trong đó, "Tính chính pháp" đã được Viện SPERI[13] vận động chính sách thành công, biến luật tục thành các điều khoản luật pháp tối cao tại Điều 86[14] Luật Lâm nghiệp 2017, công nhận quyền sở hữu rừng tự nhiên và chia sẻ lợi ích cho cộng đồng. Đi đôi với Sổ đỏ mang tên Làng và chứng nhận đất đai *đứng tên cả vợ lẫn chồng*[15], mô hình đảm bảo quyền làm chủ tuyệt đối và bình đẳng giới thực chất của người phụ nữ bản địa.

VI. Pháo đài Xã hội Chủ nghĩa và Dân chủ thực chất tại Cơ sở

Minh chứng sống động cho mô hình này là anh Giàng A Sử tại bản Cán Chư Sử (Lào Cai). Sau 6 năm tu nghiệp tại HEPA, anh trở về lãnh đạo dân bản bảo tồn nguyên vẹn khu rừng cổ Nào Sòng hàng ngàn năm. Đảm nhiệm 6 trọng trách cốt lõi[16] tại cơ sở (Bí thư chi bộ, Trưởng bản, An ninh, Chăn nuôi thú y, Hội Nông dân, Mặt trận Tổ quốc), cấu trúc này phản ánh sự nhất thể hóa tối ưu nhằm xóa bỏ sự phân mảnh của quyền lực hành chính hiện đại. Đây là đỉnh cao của sự hợp nhất giữa hệ thống Đảng - Chính quyền và hệ thống tự quản

[11] Năm đặc tích cốt lõi của Hệ Sinh thái và 5 Tiền tố Tiên quyết của Hệ Nhân văn trong Học thuyết Chủ quyền Sinh kế - Đất là Mẹ, Lao động sáng tạo là Cha được Marx nhắc đi nhắc lại cả cuộc đời đèn sách.

[12] Những tộc người đã hàn gắn vết thương rỉ máu của Mẹ Đất, các bậc vĩ nhân trong các cánh rừng đã hun đúc nên một Trần thị Lành tự tin và vững vàng theo dấu chân người từ thập kỷ 1990s tới nay không chùn chân mỏi gối.

[13] Social Policy Ecology Research Institute

[14] Quy trình kiên nhẫn phân tích và đóng góp luật Lâm nghiệp của các thành viên thuộc Liên minh LISO tại Điều 86.

[15] Sáng kiến từ triết lý của người bản địa do Trung tâm TEW (Towards Ethnic Women) đóng góp thành công tại Luật Đất đai số 13/QH11/2003. Điều 48. Mục 3b và 3c. Ứng dụng trước Luật đối với Tộc người Xinh Mun 1997 tại Xã Phiêng khoài, Huyện Yên châu, Tỉnh sơn là do Chủ tịch Huyện Hoàng Chí Thức Ký Giấy CNQSDĐ cho toàn xã Phiêng khoài đối với tộc người Xinh mun (lần đầu tiên trong lịch sử Việt nam, Phụ nữ Xinh mun đứng tên trong Sổ đỏ về Quyền sử dụng Đất ở Việt nam.

[16] Một phương trình hồi quy của Giáo học pháp từ Pháo đài HEPA, Giàng A Sử với 6 năm Văn- Tư – Tu đã trở về với Pháo đài Sinh thái Cán Chư Sử để gìn giữ Rừng cổ Nào sòng Tổ Tiên để lại.

dựa trên luật tục, thiết lập một cơ chế tự trị đóng vững chắc, bảo vệ chủ quyền sinh kế trước làn sóng đô thị hóa và tư bản hóa dưới sự giám sát của các già làng.

Khác với hệ thống tư pháp hiện đại bảo vệ rừng bằng hàng rào kiểm lâm chuyên trách với các chế tài xử phạt, người Mông bảo vệ ngàn xanh bằng "*hàng rào tâm linh*"[17] bất diệt qua các nghi lễ cúng Thần Rừng và lời thề giữ màu xanh đại ngàn. Chiều sâu văn hóa và luật tục bất thành văn này biến Si Ma Cai thành những pháo đài sinh thái bất khả xâm phạm, nơi con người không bóc lột tự nhiên mà đứng trong lòng tự nhiên để phụng dưỡng và nhận chở che.

VII. Bài học từ Minh triết Phụng dưỡng Thiên nhiên

Trong khi học giả trẻ Nhật Bản Kohei Saito đi tìm kiếm một mô hình cấu trúc xã hội mới để cứu vớt hành tinh khỏi "vết rạn nứt chuyển hóa", thì câu trả lời thực tiễn đã hiện hữu sinh động tại các bản làng Việt Nam qua giáo học pháp do các bậc thầy truyền thống và bà Trần Thị Lành âm thầm thực hành. Sự giao thoa giữa tấm khiên chính pháp, luật tục, sợi nhiễm sắc thể tâm linh bản địa và năng lực tự quản của mạng lưới trẻ YIELDS-AGREE chính là con đường xã hội chủ nghĩa đích thực — nơi lao động biến thành hoạt động phụng dưỡng sáng tạo, đưa con người trở về trạng thái thanh thản trường tồn cùng tự nhiên./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

I. Nhóm lý luận Triết học và Sinh thái học chính trị

1. **Marx, K.** (1990). *Capital: A critique of political economy* (B. Fowkes, Trans.; Vol. 1). Penguin Books. (Original work published 1867). *(Luận điểm về Lao động và Đất đai).*
2. **Saito, K.** (2017). *Karl Marx's ecosocialism: Capital, nature, and the unfinished critique of political economy*. Monthly Review Press. doi.org
3. **Saito, K.** (2023). *Slow down: The degrowth manifesto* (B. Bergstrom, Trans.). Astra House. (Original work published 2020 dưới tên *Capital in the Anthropocene*).
4. **Smith, A.** (2003). *The wealth of nations* (E. Cannan, Ed.). Bantam Classic. (Original work published 1776). *(Luận điểm về Bàn tay vô hình).*

II. Nhóm lý thuyết Sinh thái Nhân văn Sinh học (BHE) và SPERI

[17] Đồng hồ Lễ hội của các Tộc người Bản Địa trên khắp các Châu lục tự Quy Lý Nhân Quả và mang theo tâm thức hệ thống hành vi ứng xử với Ngôi nhà Sinh thái- Trần thị Lành gọi là Pháo Đài Sinh thái tại Thượng ngàn Bà Mụ đầu nguồn lưu vực Sông Ngàn phố, nơi Nghĩa Mẹ (Bà Mụ) chảy máu về Biển Cửa hội Qua Sông La, Sông Lam cửa chính.

1. **Mạng lưới YIELDS-AGREE.** (2022). *Kỷ yếu mạng lưới thanh nông sinh thái trẻ vùng lưu vực sông Mê Kông: Trao truyền tri thức bản địa và thực hành phụng dưỡng thiên nhiên*. Lưu hành nội bộ trong linh minh LISO.
2. **Trần, T. L.** (2015). *Lý thuyết sinh thái nhân văn sinh học (BHE) và ứng dụng trong đồng quản trị tài nguyên của các tộc người bản địa*
3. **Viện Nghiên cứu Sinh thái Chính sách Xã hội (SPERI).** (2018). *Hệ thống 10 định chuẩn về chủ quyền sinh kế và quản trị lưu vực đóng tại các cộng đồng thiểu số*. Tài liệu nghiên cứu và vận động chính sách.

III. Nhóm Văn bản Pháp quy và Cơ sở Pháp lý Việt Nam

1. **Hiến pháp nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam.** (2013). Văn phòng Quốc hội. Công báo số 1025 + 1026. *(Trích dẫn Điều 53 về sở hữu toàn dân).*
2. **Luật Đất đai.** (2003). Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam, Khóa XI, Kỳ họp thứ 4. *(Trích dẫn các quy định về ghi tên cả vợ và chồng trên Giấy chứng nhận quyền sử dụng đất).*
3. **Luật Lâm nghiệp [Luật số 16/2017/QH14].** (2017). Quốc hội nước Cộng hòa Xã hội Chủ nghĩa Việt Nam, Khóa XIV, Kỳ họp thứ 4. *(Trích dẫn Điều 86 về quyền của cộng đồng dân cư được giao rừng)./.*